

Ympäristön tilan seurantaohjelma vuodelle 2026

Sisällys

Vesistöjen tilan seuranta	2
Pohjavesien seuranta	3
Luonnon monimuotoisuuden seuranta	4
Ilmanlaadun ja kasvihuonekaasupäästöjen seuranta.....	5

Suojelualueella sijaitsevaa vanhaa metsää.

Vesistöjen tilan seuranta

Vesistöjen tilan säilyminen hyvänä tai palauttaminen hyväksi kunnostustoimin lisää vesistöjen virkistyskäyttöä ja siten asukkaiden hyvinvointia. Ympäristön ja vesistöjen tilan seuranta pohjautuu lakiin kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta sekä ympäristönsuojelulakiin.

Hämeenlinnan kaupungin viranomaispalvelujen toteuttama vesistöjen tilan seuranta jatkuu vuonna 2026. Seurantajärviiksi valittiin eri kokoisia järviä eri puolilta toiminta- aluetta. Seurantaan pyrittiin valitsemaan järviä, joiden edellisestä seurannasta on useampi vuosi tai joiden virkistyskäyttö on merkittävää. Valinnassa huomioitiin Lupa- ja valvontaviraston ja Vanajavesikeskuksen ehdotukset seurantakohteiksi. Tutkimusjärviiksi vuodelle 2026 valittiin Lammin Säynäjärvi, Kalvolan Leinamonjärvi, Hauhon Kotkijärvi, Rengon Paloniitunjärvi, Tuuloksen Ylinen Tuuloslammi, Hämeenlinnan Hattelmalanjärvi ja Hattulan Takajärvi. Järvistä tutkitaan vedenlaatua yhdellä näytteenotokerralla loppukesällä.

Lupa- ja valvontavirasto seuraa pintavedenlaatua vuonna 2026 Katumajärvellä kantakaupungissa, Kallijärvellä Kavolassa, Avusjärvellä Lammilla, Konaanjärvellä Hauholla, Lehijärvellä Hattulassa sekä Suolijärvellä ja Teuronjärvellä Tuuloksessa. Näistä järvistä otetaan näytteet kolme kertaa vuodessa ja kesällä kasviplanktonnäytteet. Lisäksi Lammin Valkea-Kotinen järvellä jatketaan kansainvälistä ympäristön yhdennetyin seurannan ohjelmaa, jossa toteutetaan ekosysteemin eri osa-alueiden samanaikaista ja samalla paikalla tapahtuvaa intensiivistä fysikaalista, kemiallista ja biologista seuranta. Hämeenlinnan alueella on myös useita Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämiä hydrologisen seurannan havaintoasemia, joiden tuottamaa tietoa on saatavilla [Vesi.fi -palvelussa](https://vesi.fi).

Ympäristölupiin liittyvissä velvoitetarkkailuissa toiminnanharjoittajat seuraavat Vanajaveden (HS-Vesi, Paroisten jätevedenpuhdistamo), Vanajanselän (HS-Vesi, Petäyksen puhdistamo), Ormajärven (HS-Vesi, Lammin jäteveden puhdistamo), Evojoen (HS-Vesi, Evon jätevedenpuhdistamo), Alajärven (HS-Vesi, vedenotto) sekä Renkajoen ja Heiniojan (Metsä Fibre Oy, Rengon saha) vedenlaatua. Pintavettä tarkkaillaan tekopohjaveteen liittyen Alajärvestä ja Äimäjärvestä.

Hämeenlinnan kaupunki niittää vesikasvillisuutta loppukesällä 2026. Niittokohteet valitaan kevään aikana.

Pohjavesien seuranta

Hämeenlinnan ja Hattulan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman (2016) päivittäminen aloitettiin kesällä 2025 ja työ jatkuu vuoden 2026 aikana pohjavesiriskien tarkastelulla ja riskien hallinnan toimenpidesuunnitelman laatimisella. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivitys valmistuu vuoden 2026 loppuun mennessä. Suojelusuunnitelman päivityksen ohjausryhmänä toimii seudullinen työryhmä, jossa on mukana Hämeenlinnan, Hattulan ja Janakkalan kuntien, Lupa- ja valvontaviraston, palo- ja pelastustoimen, puolustusvoimien sekä Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n edustus. Suojelusuunnitelman päivityksestä vastaa Ramboll Finland Oy. Suojelusuunnitelmatyön etenemisestä tiedotetaan vuoden 2026 aikana. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman laadinta perustuu lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja päivitetty suojelusuunnitelma toimii ohjeena ja tausta-aineistona suunniteltaessa ja ratkaistaessa pohjavesialueiden maankäyttöä sekä ympäristönsuojelua koskevia asioita.

Hämeenlinnan kaupunki jatkaa vuonna 2026 ympäristölupiin, pilaantuneiden maiden kunnostuksiin sekä vanhojen kaatopaikkojen seurantaan liittyviä pohja- ja pintavesitarkkailuja tarkkailusuunnitelmien mukaisesti. Tarkkailuja valvovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (ympäristölupiin liittyvä tarkkailu) sekä Lupa- ja valvontavirasto (pima-kohteiden tarkkailu ja vanhojen kaatopaikkojen seuranta).

Toiminnanharjoittajat seuraavat pohjavesien laatua ja pinnankorkeutta maa-aineslupiin ja ympäristölupiin liittyvien velvoitteiden pohjalta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:llä on vedenottoon liittyvää pohjaveden tarkkailua. Myös Lupa- ja valvontavirasto, Sisä-Suomen elinvoimakeskus (tienpito) ja Panssariprikaati seuraavat pohjavesien tilaa Hämeenlinnan ja Hattulan alueella.

Luonnon monimuotoisuuden seuranta

Hämeenlinnan kaupungin ensimmäinen luonnon monimuotoisuusohjelma (LUMO) toimintakaudelle 2026–2036 hyväksyttiin Hämeenlinnan kaupungin valtuustossa loppuvuonna 2025. Ohjelmassa on määritelty kaupunkirakenteen eri toimialoille pitkän aikavälin tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja lisäämiseksi. Hämeen kaupunkistrategiaan on kirjattu tavoite saavuttaa 40 % LUMO-ohjelman tavoista vuoteen 2029 mennessä.

Vuonna 2023 alkanut Hattulan luonnonmuistomerkkien inventointi saatetaan loppuun. Vuoden 2025 inventoinnissa havaitut huonokuntoiset luonnonmuistomerkkikyltit uusitaan ja lisätään puuttuvat kyltit.

Kunta-Helmi-hanke jatkuu alkuvuodelle 2026, jossa Hattelmalanharjulla harvennetaan istutuskoivikkoa. Osa koivuista jätetään alueelle maalahopuiksi. Vuonna 2021–2022 Kunta-Helmi-hankkeessa kunnostetuilta harjualueilta poistetaan pienpuustoa säilyttäen harjukasvillisuuden valoisat ja paahteiset elinympäristöt.

Kaupunkirakenteen infran tulosalue jatkaa vieraslajien torjumista hävittämällä jättiputkikasvustoja sekä estämällä jättipalsamin leviämistä. Jättipalsamia torjutaan siimauksella ja niitolla. Pienillä aloilla sitä hävitetään myös kitkemällä ja edellisvuosien tapaan torjuntatyössä käytetään apuna myös lampaita. Komealupiinin torjuntaa jatketaan Sairion arvoniiyllä ja muutamilla muilla kohteilla, joissa lupiini on muodostanut laajoja kasvustoja. Espanjansiru- ja mustapääetanoiden torjumista jatketaan kuntalaisia tiedottaen. Kaupungin alueelle sijoitetaan etanoiden keräysastioita, joihin kuntalaiset voivat laittaa keräämänsä etanat. Viime vuonna aloitettua etanasyöttinä käytettyä sirotteen käyttöä laajennetaan. Kaupunki vie myös keräysastioita hyytelösammaleläimille Vanajaveden rannan läheisyyteen, jonne voi vedestä nostetut sammaleläimet laittaa. Isosorsimokasvustojen poistamista jatketaan ruoppauksin Vanajaveden rannoilta. Kaupunki tukee vieraslajitalkoita omistamallaan mailla muun muassa järjestämällä tarvikkeita tai kuljetusapua. Hämeenlinnan kaupunki myös lisää yhteistyötä eri yhteisöjen, järjestöjen kanssa ja kehittää uusia keinoja osallistaa nuoria vieraslajien torjuntatyöhön.

Viranomaispalveluissa vieraslajien esiintymistä kerätään tietoa aiempien vuosien tapaan ja kaupungin karttapalvelusta voi löytää esim. jättiputkien esiintymät (kartta.hameenlinna.fi). Tietoja vieraslajeista voi ilmoittaa kaupungin palautepalvelun kautta (<http://kartta.hameenlinna.fi/eFeedback>). Ilmoitusten perusteella kiinteistönomistajia muistutetaan vieraslajien haitoista, kiinteistöjen velvoitteista vieraslajien hävittämisessä ja opastetaan torjunnassa.

Ilmanlaadun ja kasvihuonekaasupäästöjen seuranta

Hämeenlinnan ilmanlaatua on seurattu jatkuvatoimisilla mittauslaitteilla vuodesta 1993 lähtien. Typenoksidien, hengitettävien hiukkasten sekä pienhiukkasten seuranta jatkuu vuonna 2026 Niittykadun mittausasemalla ilmanlaadun yhteistarkkailuna. Yhteistarkkailuun osallistuvat Hämeenlinnan kaupungin lisäksi alueen yritykset, joilla on ympäristöluvan tai rekisteröinnin kautta velvoite osallistua ilmanlaadun yhteistarkkailuun. Seurannan tulokset päivittyvät Ilmatieteenlaitoksen ylläpitämään ilmanlaatuportaaliin lähes reaaliajassa ja seurannan kuukausi- ja vuosiraportit julkaistaan Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuilla. Vuodelle 2026 ei ole suunnitelmissa laiteinvestointeja tai muutoksia seurannan toteutukseen.

Ilmanlaadun seurantaa sisältyy joidenkin ympäristölupavelvollisten laitosten ja rekisteröityjen energiantuotantolaitosten velvoitteisiin.

Hämeenlinnan kasvihuonekaasupäästöjen CO₂-päästöraportointi jatkuu sekä verkkosivuilla viikkoraportteina, että vuosittain laadittavalla yhteenvedolla. CO₂-raportissa kunnan kasvihuonekaasupäästöt lasketaan kulutusperusteisesti. Mukana laskennassa ovat seuraavat sektorit: kuluttajien sähkönkulutus, sähkölämmitys, maalämpö, kaukolämmitys, erillislämmitys, tieliikenne, maatalous ja jätehuolto. Hämeenlinna on käynnistänyt vuonna 2019 Hiilineutraali Hämeenlinna-toimeenpano-ohjelman hiilineutraalisuuden tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä.

Vuoden 2026 aikana valmistuu Lupa- ja valvontaviraston koordinoima Kanta- ja Päijät-Hämeen bioindikaattoritutkimus. Tutkimuksen tuloksista tiedotetaan kevään 2026 aikana.